

A Gellértalja. A bachanal

SZENTESI RUDOLF [KISS JÓZSEF]

Utazók, a kik Japánban megfordultak, csodadolgokat beszélnek ez országról, sajtáságos szokásairól, erkölceiről. Van, mondják, Yeddónak egy városrésze, a Yoshivara, mely Venus Vulgivaga, a szabad szerelem istennőjének van szentelve. Külön kapu vezet e városnegyedbe, s aki ide belép, az hagyja künn előítéleteit, szigorú erkölcsfogalmait, mert itt más a levegő, más az élet, más a fogalom! Ez a számkivetettek országa, mesés birodalom, hol egy istennő uralkodik: a szépség és a kéj, az öröm istennője.... [...]

Budapestnek is van ilyen negyede. Aki egyszer megfordul benne, az örökké emlékezni fog reá, mert ilyesmit elfelejteni nem lehet. És itt mindaz élő valóságnak bizonyul, amit a Yoshivaráról beszélnek, kivéve az ünnepnapot. Itt soha sincs ünnep, de minden papnő az istennő helyettese, és mind elvész: egy év alatt, két év alatt, hamarabb vagy később, kivétel nélkül valamennyi! És csak egy tart és nő nemzedékről nemzedékre: a bűn, a nyomor, az utálat!

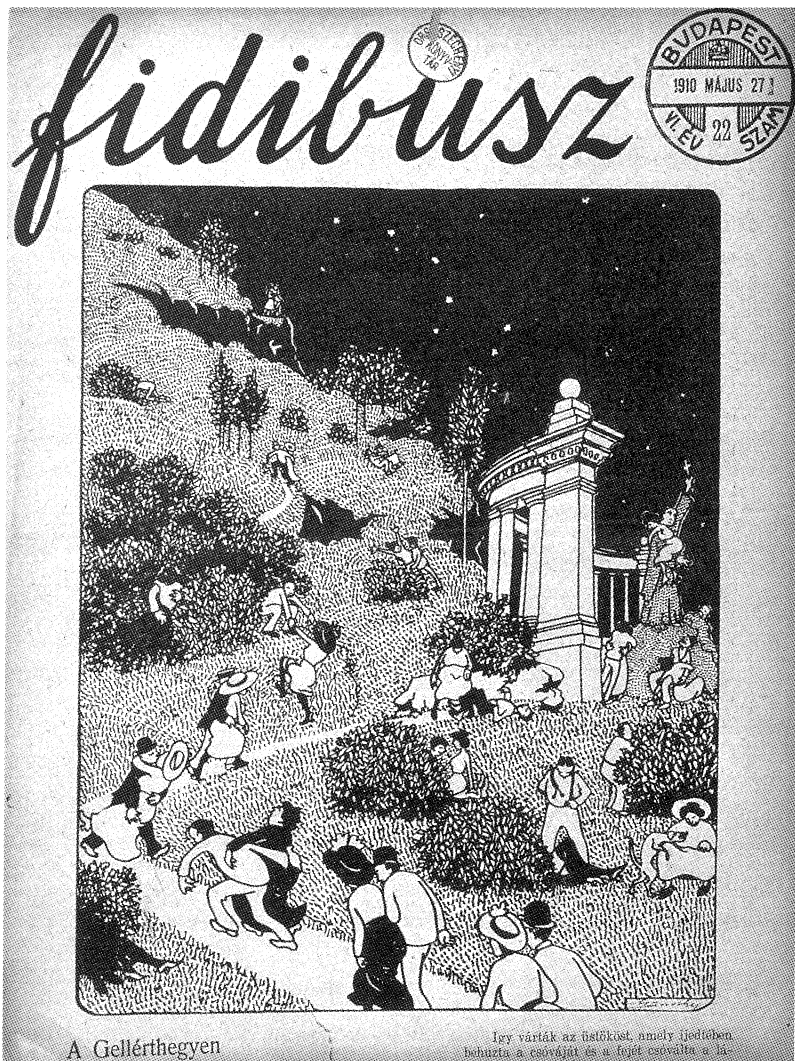
Itt nem Yoshivarának híjják e helyet, itt más a neve: „Gellértalja.”⁷

A sötét, babonás középkorban, mikor a nőt még csak egy alakban hitték félelmetesnek, ide jártak fel a vasorrú bábák, boszorkányok seprőnyélen, pizskafán; a Gellért tetején Sátán fogadta őket ünneplő costumeben és a posványok lidércei világitottak a borzalmas éji rendez-vous-k⁸ pokoli kedvtöltései mellett.

Mióta a citadella odafent áll, már nem igen lát a hegy teteje boszorkányokat. Osztrák tüzérek pótolják helyüket. A vontcsövű ágyuk talán magát Sátán urat is gondolkozóba ejtik és bizonyosan ő is tartózkodik az éji látogatásoktól. Egyik lólábára már úgylis biceg, a másikat nem riszkirozhatja. A hegy tetejéről a hegy tövébe szorult a boszorkányhad. Legnagyobb rész fiatal, szép boszorkányok, kiktől az osztrák tüzér urak sem irtóznak annyira, mint a hajdaniaktól. Azok közül csak itt-ott kandikál elé egy-egy félelmetes arc, egy-egy vasorrú banya, kivel már az ördög sem cimborál.

⁷ Vö. a kötetben szereplő Pedagógus: *A prostitúció előkészítő csarnokai* című írás kezdetével!

⁸ Azaz: „találka”.

A Gellérthegyen

Igy várják az üstökösöt, amely jöddéhen
behuzta a csóvját és a fejt csóválta a la-

„A Gellérthegyen”
Fidibusz, 1910. május 27. 22. sz.

A Rácfürdő háta mögött kezdődik a számkivetettek telepe. Keskeny, piszkos sikátorok közt visz az út a lejtőjén lefelé. A hegybe rovátkolt durva lépcsőfokokkal párhuzamban emelkednek a házak mindkét felől, balról, helyel-közzel kőkerítés által megszakasztva, melynek keskeny, alacsony ajtócskáján egy-két-négyszög lábnyi udvarra pillanthatunk.

Fölrelve a hegyoldalra, ismét lejtősen kettős házsor közt visz az út le a Dunának. Csupa apró házacska ezek, újabb és régiebb keletűek, odaragasztva a vén Gellért bordáihoz. Egynémelyik oly roskatag, oly gyöngé, hogy e támasz nélkül talán már összeomlott volna. Többnyire földszintes házikók, de akad emeletes is. Ezek az emeletesek valóságos csodái a modern és antique építészetnek. Hogy a sz. Péter-templom óriási kupolája be nem szakad, az nem csoda; de hogy ezek az emeletek fenntartják magukat, és egy éjjel össze nem lapítják a bennlakókat, az alig felfogható. Szilárd lépcsőkhöz szokott lábak istenkísértésnek fognák tartani e korhad fagrádcson a felmenést. Köröskörül lécből összetákolt folyosó közvetíti az érintkezést az emeleten, öt-hat helyen cölöpökkel alátámasztva, melyek már rég elkorhadtak. A sötét, piszkos, kábító bűzű udvarra számos alacsony ajtócska nyílik. Itt emberek laknak.

Ha egy-egy ajtó történetesen nyitva áll, az enyhítő félhomályban láthatsz képeket, aminőket a költő fantáziája sohse fest. Élő borzalmakat láatsz, melyek hetekig zavarni fogják éji álmodat. Beteg, kiaszott alakok beesett szemüregéből vetnek rád egy közönyös pillantást; ha éhesek volnának, tán másképp néznének, de ők nem éhesek, ők csak betegek! Ott feküsznek ketten, hárman egy vackon, míg a szűk helyen még három, négy alak ül, vagy áll, vagy sürgölődik. Ezek elrejtik arcukat előtted, te pedig ne kívánd látni. Jobb így. [...]

Más udvaron ismét más, tán még undorítóbb képek tárulnak eléd. Félelem fog el, nincs elég szemed a körültekintésre, minden pillanatban hátrafordulsz, nem lehet tudnod, melyik sarokban ólalkodik rád a veszedelem. Ide nem jó magánosan benézni. Ellenséges földön állasz. Az ínség, a nyomor az éhség, a meztelenség, a bűn, a szeméremből kivetkezett gyalázat halálos ellenségeid neked, ki nem éhezel, nem bujkálsz és nem fetrenge az utca sarkában. Óvakodj! [...]

Ha végig méssz ez utcán, minden lépten-nyomon megszólít egy, kettő, három, egész csoport. Kínálják magukat, elfonnyadt bájaikat. Minden ház koresma vagy kávé mérés, vagy magánintézet, tulajdonképpen minden házban csak ugyanegy, csak ugyanazt árulják. Ajtó, ablak tárva-nyitva. Benézhetsz... arra való. Itt-ott az idomtalan, ócska asztal mellett egy-egy leány ül, teljes pongyolában, egy tükördarabba néz és kendőzi magát, zavar-

talantul, sans gêne. Megszokta, föl nem venni az embereket. De ki veszi fel itt? Ki gondol itt velök? [...]

Honnan veszi magát ez a sok, sok nyomoruság? Talán egy egész ország küldi ide áldozatait, vagy úgy tenyész és nő itt magától, mint nyirkos helyen a mérges pöffeteg? Legnagyobbrészt kiélt, elfonnyadt arcok, bamba kifejezéssel. Mosolyuk elrémít és nem tudod, miért. Ez ajkakon a mosoly közel, igen közel rokonságban áll azzal a mosollyal, mely a tébolyodott arcán oly rémületes. Itt-ott szilaj kacagás üti meg füleidet és ez a kacaj oly örömtelen, oly tompa, oly sivár, oly hazug!

Boldogtalan teremtések! A legtöbbnél a Gellértalja utolsó stádium. Amíg ide kerültek, keresztülmentek mindenen, a mi testet, lelket megöl. Kezdték a jóllét és fényűzés ölén, végzik az árok partján. Ami a két határ közt fekszik, az folytonos esés, folytonos süllyedés. Lejjebb már nem mehet.

Mikor a városkapitány éji razziákat szokott tartani, mikor fölkeresik, föl-bizgatják a bűnt, nyomort saját fészékében, a Gellértaljáról viszik el a legtöbb confusus embert, kik még azt sem tudják, hogy miből élnek és micsoda jognál fogva élnek, a legtöbb nőt, kik elég vakmerők különös szabadalom nélkül üzni a gyalázatot. Mert ahhoz is szabadalom kell, épp úgy mint a tisztességes foglalkozásoknál, mint az ügyvédkedéshez, mint az orvosláshoz. [...]

Van például a Kétszerecsen utcának egy pizkossága folytán bizonyos hírhedtsége jutott háza, a 21. számú Lakatos-féle ház, mely mikrokosmos gyanánt magában foglalja mindazon elemeket, melyek e negyedben fellelhetők. E ház előtt a csoportosulások annyira napirenden vannak, hogy egy külön békebírótság el nem intézné egy hétig azt a tenger pört, mely itt egy délután az érdekek súrlódásából támad.

[...]

Odább is kis sárga ház ablakában egy himlőhelyes, éltesebb leányzó kártyavetéssel úzi le a lomha órák unalmát. Saját magának mond jó szerencsét oly elfogulatlanul, mintha másnak rakná. Nagyon kíváncsi természetű egy leány. Mindig csak a jövőt szeretné tudni: jelene nincs, múltja nincs, jövője mindenkinek van! [...]

De csitt! Megszólal a zongora.

•

Zongora mellett egy vak fiu ül, alig husz éves. Foltos arca megmondja, hogy micsoda betegség oltotta ki szemevilágát. [...] Késő éjfélutánig veri a billentyűket, de legkavargóbb, legszilajabb rythmusa sem bírja tulhangzani a

tomboló kaczajt, a vad tivornya fel-feltörő zűrös hahotáit! [...] Ez a vak fiu a bűn leányainak oltalma alatt áll. [...]

A teremben pokoli hőség uralkodik.

A vak fiu kipirult arccal, kábult fejjel ül a zongora mellett és ujjai eszeveszett, szilaj cancant vernek ki a billentyükön. Őt is megcsapta az a levegő, melytől elfonnyadnak a virágok, elalszik a szív és örök kárhozásra jut a lélek. [...] Ez nem tánc többé – ez örület! Ez nem nő – ez daemon! [...]

A hölgyek többé nem szépek, nem bájosak. Arcukon az égő pirosság – halálvirág; ajkuk bibora – mérget lehelő; szemeik villáma – bágyadt hazugság. Ezek a mesebeli piros almák: kívülről üde zománc, belül hamu. [...]

A helyiség még piszkosabb, a női törzsvendégek még jobban befészkeltek magukat és a billárd-asztalnál a terem legaljában oly arcokat és alakokat láthatni, melyek meghazudtolják, hogy századunk a műveltség és a népnevelés százada. Egy-egy arc, egy-egy alak, mintha az akasztófáról került volna le éppen. Itt sereglik össze éjente az a publikum, melyet legjobban a „facér”-szóval jellemezhetünk; munkakerülő mesterlegények, hűtlenségen ért és elcsapott boltossegédek és olykor oly szerencsétlenek is, kik saját vétségükön kívül elvesztették existenciájukat és a „véletlen”-ből éldegélnék ideig-óráig, míg ismét foglalkozásuk akad, vagy egészen elsülyednek, amint a véletlen magával hozza.

(Szentesi Rudolf [K. J.]: Budapesti rejtelmek. 2. köt. Budapest, 1874. 20., 21–22., 23–24., 26., 37–38., 47., 37.)

A három kadét

PILISI RÓZA

[...] A nagy manővereknek vége volt s a kadétek tisztvi vizsgára készültek, a három kadét kivételével, br. Ikári Pista, Oltássy Péter és a lengyel származású Hanibáll von Kotenyiczky. Ez a három ember már ép oly ismerős volt az egész fővárosban, mint a kaszárnnyában, nem is hívták őket másképp,